

Udvikling af samarbejdskompetencer i en universitetskontekst

Troels Bilskov Jespersen og Anne Hvolby

Institut for Læring og Filosofi

31. maj 2013

Abstract

Det højner universitetsstuderendes muligheder for at udvikle samarbejdskompetencer, hvis der er et samspil mellem teori og praksis. I denne artikel vil vi udfolde vigtigheden af, at de studerende både forstår teorien bag og har praktiske øvelser med nogle værktøjer til at fremme samarbejde. Artiklen indledes med en kort beskrivelse af et undervisningsforløb, der havde til formål at udvikle samarbejdskompetencerne for et hold kandidatstuderende på Læring og Forandringsprocesser på Aalborg Universitet. Derefter argumenteres for en praktisk teoretisk didaktik og et mere pragmatisk vidensideal på universitetet. Konklusionen på artiklen er, at undervisning i samarbejdskompetencer bør fokusere på både det teoretiske og det praktiske, og at værdien af handling og eksperimentering bør anerkendes i en universitetskontekst.

Casebeskrivelse

Denne artikel tager udgangspunkt i en case om et undervisningsforløb for et hold syvende semester studerende på kandidatuddannelsen Læring og Forandringsprocesser på Aalborg Universitet. I studieordningen for dette semester er der bl.a. fokus på udvikling af de studerendes samarbejdskompetencer (Studieordningen LFP, 2012, s. 8). Som tidligere studerende blev

vi dengang overasket over, hvor lidt fokus studiet havde på samarbejds-kompetencer, både til forelæsninger og eksamen. Som en konsekvens heraf engagerede vi os i en Kubuspilotgruppe. Formålet med gruppen blev at udvikle et undervisningsforløb for de kommende studerende i projektarbejde og samarbejde med udgangspunkt i en række Kubusværktøjer og elementer fra Kubusfilosofien.

Kubuskonceptet var oprindeligt en metode til “(...) ledelse og organisering af det innovative arbejde i den tidlige fase af den innovative proces” (Herlau og Tetzsch, 2006, s. 9). Som afsæt for undervisningsforløbet udvalgte vi i Kubuspilotgruppen de elementer af Kubuskonceptet, som vi forventede ville kunne sikre de studerende en teoretisk og praktisk ballast forud for deres projektgruppearbejde. Kubuskonceptet indeholder nogle Kubusværktøjer og en Kubusfilosofi, som kan bruges til at give overblik over processen fra problemformulering til produkt.

Vi forventede at introduktionen af Kubusværktøjerne og -filosofien kunne give de studerende forudsætninger for at udvikle samarbejdskompetencer. I løbet af tre undervisningsgange blev de studerende præsenteret for en række konkrete Kubusværktøjer, hvormed de kunne afstemme forventninger, strukturere projektarbejdet og definere projektgruppens faglige formål. Derudover blev de studerende præsenteret for Kubusfilosofien gennem en række teoretiske perspektiver på, hvorledes et gruppearbejde kan ledes og forstås, samt hvordan de studerende kunne dele viden i deres projektgruppe. Vores fokusering på såvel teori som praksis bunder i vores definition af kompetence som indeholdende såvel en forståelse for, samt handling på, en given problemstilling (Aarkrog, 2010, s. 23).

Filosofisk hermeneutisk undersøgelse af egen praksis

Denne artikel udspringer af en undersøgelse af egen undervisningspraksis. Undersøgelsen vedrørte vores egne forforståelser omkring undervisningsforløbets didaktiske udformning, hvorfor vi tog afsæt i den filosofiske hermeneutik, oprindeligt udviklet af Hans-Georg Gadamer. Gadamer betragter den hermeneutiske cirkel og vekselvirkningen mellem del og helhed som et ontologisk princip (Højberg, 2004). Gadamer betegner forforståelser som fordomme, og ser fordomme som et socialt fænomen der er betinget af vores historicitet, værdier og konteksten (Gadamer, [1960] 2007).

Det empirimateriale vi genererede gennem undersøgelsen var syv fo-

kusgruppeinterviews og et enkeltpersonsinterview med 18 studerende fra undervisningsforløbet. Fire interviews blev foretaget umiddelbart efter undervisningsforløbet og fire efter de studerendes afslutning af syvende semester. De blev foretaget som semistrukturerede interviews (Tanggaard og Brinkmann, 2010, s. 40). Desuden består empirimaterialet af observationer af undervisningsforløbet, samt to spørgeskemaundersøgelser. Den ene spørgeskemaundersøgelse var udformet af os med henblik at evaluere vores undervisningsforløb, den anden udformet af instituttet for at evaluere hele syvende semester.

Vores udgangspunkt inden undervisningsforløbet var, at udvikling af samarbejdskompetencer ville kræve en praktisk orienteret didaktik. På baggrund af vores didaktiske fordomme identificerede vi en række teoretiske forståelser af disse fordomme; læring, transfer og vidensdeling. Dette teoretiske analyseapparat gav os en række forventninger, som vi be- og afkræftede igennem analysen, og dermed udviklede vi nogle nye fordomme om vores didaktiske overvejelser omkring undervisning i samarbejdskompetencer.

Derudover indeholdt undersøgelsen et induktivt element, hvor vi udfoldede de dele af empirimaterialet, som vi ikke havde en fordom om inden. Det er disse nye fordomme, såvel de induktivt som de deduktivt baserede, som danner baggrunden for denne artikel.

En praktisk og teoretisk orienteret didaktik

Igennem John Deweys teori om ‘gøremåls læring’ og ‘learning by doing’ (Brinkmann, 2011, s. 71; Dewey, [1916] 2005, s. 201), samt Bjarne Wahlgrens skelnen mellem nær og fjern transfer (Wahlgren, 2009), udfordrede vi vores fordomme om, at samarbejdskompetencer fordrer en primært praksisorienteret didaktik.

I undervisningsforløbet introducerede vi de studerende til Kubusværktøjerne ved at lade de studerende arbejde med dem i praksis. Vi præsenterede også Kubusfilosofien som er en mere generel tilgang til projektarbejde gennem teoretiske oplæg.

Gennem analysen af de studerendes brug af Kubusværktøjerne og filosofien og de studerendes oplevelser fra undervisningsforløbet er det blevet os klart, at de studerende manglede en teoretisk forståelse for de Kubusværktøjer, som de var blevet introduceret for gennem praktiske øvelser. Ligeledes

manglede de studerendes praktiske evner for de elementer af Kubusfilosofien, som de var blevet præsenteret for gennem teoretiske oplæg.

De studerendes evne til at skabe transfer af Kubusværktøjerne og filosofien var betinget af, hvorledes de var blevet præsenteret for dem. De studerende havde større succes med at skabe transfer af Kubusfilosofien til deres projektgrupper, hvilket vi formoder kan være fordi den blev præsenteret som fjern transfer. De studerende formåede i et mindre omfang at skabe transfer af Kubusværktøjerne, da de var blevet præsenteret til en konkret kontekst med det formål at skabe nær transfer. Det kræver dog sammenlignelige og relevante situationer og der blev undervisningsforløbet ikke opfattet som en 'virkelig situation' (Brinkmann, 2007, s. 100) af de studerende.

Såfremt vi i vores undervisningsdidaktik havde fokuseret på, at de studerende skulle præsenteres for såvel det teoretiske som praktiske aspekt af både Kubusværktøjerne og -filosofien, havde de muligvis haft bedre forudsætninger for at udvikle samarbejdskompetencer. Dette giver os anledning til at udbrede vores nye fordom om, at idet kompetencebegrebet både indeholder forståelse og handling, så bør en undervisning i samarbejdskompetencer og værktøjer til at strukturere dette have et dialektisk fokus på begge aspekter, således at de studerende både kan lære at handle og forstå.

Udvikling af samarbejdskompetencer i en universitetskontekst

Ud fra ovenstående nye fordom om, at samarbejdskompetencer ikke kan læres med fokus udelukkende på det teoretiske eller det praktiske i undervisningen, har vi reflekteret over, hvorledes de studerendes udvikling af kompetencer kan forankres i en universitetskontekst. De studerende var generelt tilbøjelige til at negligere det handlende element af deres kompetenceudvikling, og fokusere på det forstående. Som Greenwood og Levin (2000) forklarer i nedenstående citat, har universiteter generelt fokus på *knowing that*, og ikke *knowing how*;

“Knowing that dominates the constitution of knowledge throughout the university system, even though it is clear to everyone that knowing how is what is needed for any professional activity (...)”

(Greenwood og Levin, 2000, s. 3)

Dette generelle syn på universitetets formål kan vi ligeledes genkende i vores undersøgelse. Flere studerende prioriterede de teoretiske prægede moduler fremfor de praktisk orienterede. Ligeledes blev de studerende ikke evalueret i deres samarbejdskompetencer til deres gruppeeksamen, på trods af at flere studerende gav udtryk for at de havde forberedt sig specifikt på dette.

Greenwood og Levin (2000) argumenterer for, at universitetsmiljøet skal udvikle både de studerendes forståelse for, og evne til, handling. De varsler indtoget af et mere pragmatisk vidensideal på universiteterne, hvor eksperimentering og kontekstafhængig viden legitimeres. En teoretisk praktisk didaktik kunne med fordel indtænkes i fremtidige undervisningsforløb på universitetet, som en måde at forberede de studerende på deres fremtidige projektgruppearbejde og udfordringer senere i erhverslivet, samtidig kunne det minimere de transferproblematikker der kan opstå i overførslen af akademisk viden til praksis (Laursen, 2012).

Afsluttende kommentarer

I tilrettelæggelsen af et undervisningsforløb er det centralt at være opmærksom på den kontekst, hvori undervisningen foregår. I en universitetskontekst er det ofte det teoretiske og ikke det praktiske som værdsættes, og derfor kan en undervisning med fokus på begge dele risikere at møde modstand, idet det praktiske ikke opfattes som værdifuld viden på et universitetsstudium.

Vi har i artiklen belyst at universitetsstuderendes udvikling af samarbejdskompetencer afhænger af, at der i undervisningen bliver lagt vægt på både teori og praksis. Der bør både være et teoretisk, forstående perspektiv i undervisningen, samtidig med at de studerende skal have mulighed for at afprøve praktiske handlinger.

Litteratur

Litteraturlisten er alfabetisk ordnet. Desuden fremgår det af de enkelte referencer, hvis der er gjort brug af en række specifikke sider.

Svend Brinkmann, *Motivation gennem handling og gøremål: Et pragmatisk perspektiv*. *Kvan*, 26(78), s. 91–101, 2007. URL <http://www.bog-ide.dk/productsamples/9788792871060.pdf>, sidst besøgt d. 4. april 2013.

Svend Brinkmann, *Håndens epistemologi: Dewey som uren pædagog*, i Thomas Aastrup Rømer, Lene Tanggaard og Svend Brinkmann, red., *Uren Pædagogik*, Forlaget Klim, 2011, 1. udgave.

John Dewey, *Demokrati og uddannelse*, Forlaget Klim, [1916] 2005, 1. udgave. Oversat af Joachim Wrang.

Hans-Georg Gadamer, *Sandhed og metode: Grundtræk af en filosofisk hermeneutik*, Academica, [1960] 2007, 2. udgave. Oversat af Arne Jørgensen.

Davydd J. Greenwood og Morten Levin, *Reconstructing the Relationships Between Universities and Society through Action Research*, i Norman K. Denzin og Yvonna S. Lincoln, red., *Handbook of Qualitative Research*, SAGE Publications, 2000, 2. udgave.

Henrik Herlau og Helge Tetzsch, *Kubuskonceptet: Prejektledelse og innovation*, Forlaget Samfundslitteratur, 2006, 1. udgave.

Henriette Højberg, *Hermeneutik*, i Lars Fuglsang og Poul Bitsch Olsen, red., *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer*, Roskilde Universitetsforlag, 2004, 2. udgave.

Erik Laursen, *Aktionsforskningens produktion af viden*, i Gitte Duus, Mia Husted, Karin Kildedal, Erik Laursen og Ditte Tofteng, red., *Aktionsforskning: En grundbog*, Samfundslitteratur, 2012, 1. udgave.

Studieordningen LFP, *Studieordning for kandidatuddannelsen i Læring og Forandringsprocesser*, 2012. URL http://fak.hum.aau.dk/fileadmin/FAK/studieordninger/ka_laering_forandring.pdf, sidst besøgt d. 6. februar 2013.

Lene Tanggaard og Svend Brinkmann, *Interviewet: Samtalen som forskningsmetode*, i Lene Tanggaard og Svend Brinkmann, red., *Kvalitative metoder: En grundbog*, Hans Reitzels Forlag, 2010, 1. udgave.

Bjarne Wahlgren, *Transfer mellem uddannelse og arbejde*. Nationalt Center for Kompetenceudvikling, 2009. URL http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Uddannelser-til-voksne/Fakta-om-uddannelser-til-voksne/VEU-raadet/~media/UVM/Filer/Udd/Voksne/PDF10/100324_Transfer_mellem_uddannelse_og_arbejde%20Bjarne_Wahlgren%20NCK%20august_2009.ashx, sidst besøgt d. 1. marts 2013.

Vibe Aarkrog, *Fra teori til praksis: Undervisning med fokus på transfer*, Munksgaard Danmark, 2010, 1. udgave. S. 13-32.